

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՆՐԲԱՆՑՔՆԵՐՈՒ ԸՆԴՄԵՋԷՆ

Posted on July 10, 2021 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Արեգ Եփրուճեան, Սիտնի, Աւստրալիա, 2 Հուլիս 2021

Վերջին 6 ամիսներուն, Հայաստանի Գ. Հանրապետութիւնը ականատես եղաւ ճակատագրական ներքին զարգացումներու, որոնք կրնային շատ դիւրութեամբ վտանգի ենթարկել մեր հարիւր տարիներէ աւելի վերագտած պետականութիւնը:

Աւստրալիոյ հեռաւոր ափերէն հետաքրքրութեամբ կը հետևէի թէ ինչպէս Հայաստան հաստատ քայլերով կը յառաջանայ դէպի իրական ռամկավար սկզբունքներու վրայ հիմնուած պետութիւն: Ասիկա անշուշտ Հայաստանի դրացիներուն դուր պիտի չգար, բայց ասոր մասին պիտի անդրադառնամ աւելի վերջ:

17 ընդդիմադիր կուսակցութիւններ փողոց իջած մայր պողոտաները փակելով, երկրի վարչապետէն կը պահանջէին իր հրաժարականը: Եւ այսպէս, երկու տարի առաջ լայն ժողովրդականութիւն վայելող վարչապետը, ի վերջոյ ներկայացուց իր հրաժարականը բոլոր ներքին ճշումներուն տեղի տալով: Սակայն ան, սահմանադրական օրէնքներուն համաձայն իրաւասութիւնը յանձնեց ժողովուրդին, որպէսզի ան որոշէ թէ ո՞վ պիտի առաջնորդէ երկիրը այս դժուարին օրերուն:

Արտահերթ ընտրութիւնները աւարտեցան և ի յայտ եկաւ որ բոլոր մասնակցող 24 ընդդիմադիր կուսակցութիւնները և դաշինքները միատեղ, չկարողացան յաղթահարել Փաշինեանի ղեկավարած «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցութեան մեծամասնութեանը:

Ի՞նչ դասեր կրնանք քաղել այս ընտրութիւններէն:

Ա.- Ժողովուրդը հաստատեց իր երկու տարուայ առաջուայ որոշումը, որովհետև Փաշինեանի մէջ տեսաւ առաջին հարազատ բնիկ հայաստանցի ղեկավարը՝ ծնած և հասակ առած մայրենի հողին վրայ, որ խաղաղ միջոցներով տապալեց հին վարչակարգը: Հետաքրքրական էր ականատես ըլլալ, երբ Փաշինեան իր ընտանիքին հետ ժամանեց ընտրութեան կեդրոն և բոլորին նման իր հերթին սպասեց որ իր քաղաքացիական պարտականութիւնը կատարէ:

Բ.- Փաշինեանի կարգախօսը ապագայի մասին էր, իսկ ընդդիմութեանը՝ լուր ներկայ իշխանութիւնները տապալելու: Սակայն և այնպէս, ժողովուրդը առիթ տուաւ ընդդիմութեան որ մուտք գործէ Ազգային ժողով և հոն առաջնորդէ իր ընդդիմութիւնը ազգային շահերէ մղուելով: Բայց եթէ ընդդիմութիւնը շարունակէ իր հատուածապաշտ կեցուածքը, ոչինչ, Փաշինեան ունի իրեն պէտք եղած թիւերու առաւելութիւնը երկրին ղեկը ստանձնելու և գործը առաջ տանելու:

Գ.- Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան նախկին նախագահները այլևս պէտք է հեռանան քաղաքական բեմահարդակէն և առիթ տան որ նոր սերունդէն ներկայացուցիչներ առաջ գան իբրև ապագայ ղեկավարները:

Դ. Հայաստանի բոլոր կառոյցները պէտք է գերծ մասն երկրին ներքին քաղաքական հարցերուն ձեռնամուխ ըլլալէ և թոյլ տան որ երկրին սահմանադրութիւնը տնօրինէ երկրին պետական շահերու իրագործումը:

Ինչպէ՞ս եղաւ որ Հայաստան 44 օրուայ Արցախեան պատերազմէն ետք, ինքզինք այս կացութեան մէջ գտաւ:

Վեց ամիս առաջ յանկարծ ծնունդ առաւ «Հայրենիքի փրկութեան շարժում» անուան տակ արշաւ մը Փաշինեանի դէմ: Այս շարժումին ղեկավարները մեղադրեցին զինք իբրև դաւաճան և պահանջեցին որ ան անյապաղ հեռանայ իր պաշտօնէն, ապա թէ ոչ պիտի դիմէին քաղաքացիական անհնազանդութեան բողոքի բռնի գործողութիւններու:

Հետաքրքրական էր տեսնել թէ ինչպէս պատմութիւնը ինքզինք կը կրկնէ: Քանզի ճիշտ հարիւր տարի առաջ, նոյն ժամանակաշրջանին ծնունդ առաւ «Հայրենիքի փրկութեան կոմիտէ»ն, որ Փետրուարեան ապստամբութիւնը կազմակերպելով արիւնալի քաղաքացիական պատերազմ դուռ բացաւ հազիւ նոր ոտքի կանգնած Հայաստանի սահմաններէն ներս: Կոմիտէն նոյնիսկ հեռագիր ուղարկելով Մոսկուայի դաշինքի բանակցութիւններուն մասնակցող Ռուսաստանին և Թուրքիոյ, թէ այնտեղ ներկայ գտնուող Հայաստանի պատուիրակութիւնը իրաւասութիւն չունի ներկայացնելու Հայաստանը, Թուրքիոյ ամենաբարենպաստ առիթը տալով որ Հայաստանի ներկայ սահմանները որոշուին ըստ իր կամեցողութեան:

Բարեբախտաբար պատմութիւնը ինքզինք կրկնեց միայն «Հայրենիքի փրկութեան» անուանումին առնչութեամբ, և քաղաքացիական աղետալի իրադարձութիւններ տեղի չունեցան Հայաստանէն ներս:

Այս միայն կարելի եղաւ, որովհետև Հայաստանի քաղաքացիները ապաւինեցան ռամկավարական սկզբունքներու վրայ հիմնուած գործելակերպին և երկիրը գերծ մնաց անտեղի յաւելեալ ցնցումներէ:

Հիմա որ Հայաստանի քաղաքացիները իրենց կտրուկ որոշումը տուին, մեր հայեացքը պիտի երթայ արևելք և արևմուտք, ուր Թուրքիա և Ատրպէյճան ձեռքի ձեռքի տուած կը ծրագրեն Հայաստանի վերացումը աշխարհի քարտեզի վրայէն:

Հայաստան մինչև օրս իր ամբողջ յոյսը դրած էր Ռուսաստանի վրայ իր սահմաններուն անխոցելիութիւնը պահպանելու համար: Դժբախտաբար սակայն, Խորհրդային Միութեան փլուզումէն ի վեր, Ռուսաստան նահանջի մէջ է: Ան՝ մեկուսացուած Արևմուտքին կողմէ, հազիւ թէ ունի մի քանի վստահելի զինակիցներ: Եւ եթէ կան ունէ բարեկամներ, անոնք բոլորն ալ մենատիրական և կամ թրքամետ գործակիցներ են:

Միւս կողմէ, վերջին տարիներուն Ռուսաստանի բարի սովորութիւնը եղած է որ եթէ իր մերձակայ երկիրներէն մէկը յանդգնի ժողովրդավարական վարչակարգ հաստատել, այդ երկրին հողային տարածքները խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ: Այս քաղաքականութեան

շնորհիւ Ռուսաստանի կորսնցուց խրիմը և Տոնպասը, Կրաստանը՝ Արիագիան և Հարաւային Օսեթիան, և ի վերջոյ կարգը հասնելով Հայաստանին, որ կորսնցուց իր հսկողութիւնը Արցախի ամբողջ տարածքին:

Այժմ Ատրպէյճան կը յանդգնի առաւել հողեր հատել Հայաստանի օրինական սահմաններէն՝ առանց կարևորութիւն տալու եռակողմ համաձայնութեան, ուր Հայաստան և Ատրպէյճան պետք էր կանգ առնէին 44 օրուայ պատերազմի աւարտին իրենց դիրքերուն վրայ:

Առաւել, Ատրպէյճան մօտ 200 հայ զինուորներ կը շարունակէ պատանդ պահել, ճնշում գործադրելու Հայաստանի վրայ որ վերջնականօրէն Լեռնային Ղարաբաղը ճանչնայ իբրև Ատրպէյճանի հողատարածք:

Եւ այսպէս, Ռուսաստանի բանակը իբրև խաղաղապահ ուժեր, մուտք գործած է Ատրպէյճան, դիրքերը հաստատելով Արցախի մէջ և շրջակայքը գոնէ գալիք հինգ տարուան համար, Արցախի կարգավիճակը անորոշ պահելով: Միևնոյն ատեն ան իր բանակը՝ այս անգամ իբրև սահմանապահ ուժեր, մուտք կը գործէ Սիւնիք իր դիրքերը ամրապնդելու Հայաստանէն ներս:

Ռուսաստան կը փորձէ համոզել Ատրպէյճանի և Հայաստանի, որ այս վերելի «մանր մունր» հարցերով չզբաղին, այլ կեդրոնական իրենց միջև յարաբերութիւններու բարելաւման և շրջանի առեւտրական ճամբաներու ապաշրջափակման ուղղութեամբ:

Ռուսաստան ճնշում բանեցնելով Հայաստանի վրայ և միւս կողմէ սիրաշահելու փորձեր կատարելով Ատրպէյճանի հետ, կը փափաքի իր դիրքերը ամրապնդել Հարաւային Կովկասի մէջ: Սակայն, որքա՞ն պիտի յաջողի այս ուղղութեամբ, բնաւ ալ յայտնի չէ:

Ռուսաստան յանկարծակիի եկաւ, երբ Պաքու և Անքարա բարեկամական դաշինք կնքեցին նոյնինքն խնդրոյ առարկայ Շուշիի մէջ, վերջինս յայտարարելով որ Ատրպէյճանի մէջ Թրքական ռազմակայան մը կառուցելու ծրագիրներ կը մշակուին: Ասոր դիմաց, ռուս խօսնակ Չախարովա յայտարարեց թէ երկկողմանի համաձայնութիւններ պետք չէ ուղղուած ըլլան երրորդ պետութեան մը դէմ, անշուշտ ի մտի ունենալով Ռուսաստանը:

Ռուսաստան նոյնպէս որևէ մասնակցութիւն չունեցաւ Փաշինեանի վարած բանակցութիւններուն ԱՄՆ-ի, Ֆրանսայի և ԵՄ-ի հետ, որոնց շնորհիւ կարելի եղաւ 15 հայ պատանդներ ազատ արձակել: Դարձեալ Չախարովա յայտնեց թէ ասիկա նորութիւն մըն էր Ռուսաստանի համար:

Հայ ժողովուրդի դարաւոր պատմութեան ընթացքին, Ռուսաստան միշտ դրական զօրակցութիւն ցուցաբերած է ընդդէմ անողոք ոսոխներու, որոնք քանիցս փորձած են Հայաստան բառը վերացնել քարտեզին վրայէն: Սակայն երբ ռուսերը տկար դիրքերու վրայ գտնուած են, դժբախտաբար քաղաքական փոխադարձ շահերը չեն համընկնած:

Յետագային, երբ անդրադրձած են այդ սխալը արդէն շատ ուշ եղած է սրբագրելու:

Իբրև օրինակ, Համաշխարհային Բ. Պատերազմէն ետք, Խ. Միուրթիւնը ի զուր փորձեց Կարսի պայմանագիրը վերանայելու ենթարկել արևմուտքին հետ և հայկական գրաւեալ հողերը վերադարձնել իր պատմական տէրերուն:

Անցնող ամիսներուն և ինչու չէ, տարիներուն, ըստ երևոյթին Հայաստանի իշխանութիւնները, իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած են Ատրպէյճանի վրայ: Սակայն օձին գլուխը անդի կողմն է և հոն է որ հայ ժողովուրդին գլխուն դաւադրուած ողբերգութիւններուն կարգաւորողը անսասնձ կը գործէ մութին մէջ: Ատրպէյճանի հրահրած պատերազմը և բոլոր վերջին գործողութիւնները ծրագրուած և իրականացուած են Թուրքիոյ հրահանգներուն համաձայն և գործօն ներդրումին շնորհիւ: Ատրպէյճան շատոնց դադրած է Ռուսաստանի կարևորութիւն տալէ և Ռուսաստան իր կարգին չի հանդգնիր Ատրպէյճանին անտեղիօրէն վշտացնելու և առիթը կորսնցնելու զայն ներգրաւելու իր երազէն:

Հայաստանի թիւ 1 առաջնահերթ հարցը Թուրքիոյ հետ է, որ իր կարգին պետք է մաս կազմէ Ատրպէյճանի և Հայաստանի միջև ապաշրջափակման ծրագիրներուն:

Հայկական գրաւեալ հողերուն վերադարձով է որ միայն Հայաստան կրնայ իսկապէս շրջափակումէ դուրս գալ և դէպի Սև Ծով ելք ունենալ:

Վերջերս Ատրպէյճան, Թուրքիոյ թելադրանքներուն համաձայն, յանդգնեցաւ քալելով ներխուժել Հայաստանի սահմանները և գրաւել Սև Լիճը: Եւ Հայաստանի իշխանութիւնները այս իրադարձութենէն տեղեակ եղան միայն, երբ հովիւ մը, որ իր հօտով այդ կողմերը կը գտնուէր, վազելով եկած էր գիւղ տեղեկացնելու տեղի համայնքապետին:

Եւ այսպէս Հայաստանի ուշադրութիւնը փոխանակ կեդրոնանալու Սև Ծովի վրայ, ան ստիպուած կը դիմէ ՀԱՊԿի անդամ երկրներու, ԵՄ-ի անդամ երկրներու, ԵԱՀԽ-ի համանախագահներուն լուծում մը գտնելու Սև Լիճի շուրջ այս նոր ճգնաժամին: Եւ դիւանագիտական, կամ աւելի ճիշտ խուսափողական պատասխանը կ'ըլլայ՝ «Կոչ կ'ընենք Հայաստանի և Ատրպէյճանի, որ խաղաղ բանակցութիւններով և երկխօսութեամբ լուծեն սահմանային հարցերը...»

Ահա այսպէս կը գրէր Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ուուտթօու Ուիլսըն 1920 թ., «Իմ այն համոզումս եղած է ու այժմ առաւելաբար կը մնայ, թէ Հայաստանի պետք է դէպի ծով ելք տրուի, որպէսզի ամեն զարգացման կարելիութիւն հայթայթուի այս պետութեան վերաստանձնելու և ապահովելու համաշխարհային առևտուրի օգտակար այն դերը իր աշխարհագրական դիրքով:»

Հայաստան կարիքը ունի մեր գրաւեալ պապենական հողերուն՝ հասնելու համար Սև Ծովի ջուրերուն, ապա թէ ոչ իր գոյատևումը պիտի մնայ յարատեւ վտանգի տակ: Այսօր սակայն Հայաստանի քաղաքական ուժերը աւելի հետաքրքրուած են ներքին

Վիճարանութիւններով, թէ որ մէկը միւսին պիտի տապալէ կամ ջախջախէ:

Անցեալ երեսուն տարիներուն բազմաթիւ առիթներ ստեղծուեցան, ուր Հայաստանի իշխանութիւնները կարող էին թուրքիոյ հետ հաշուի նստիլ և հարցերուն կառուցողական լուծումներ գտնել: Փոխարէնը՝ Հայաստան թուրքիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու մասին արձանագրութիւն մը ստորագրեց 2009 թ., որուն համաձայն Հայաստան միանգամընդմիջտ պիտի հրաժարէր որևէ հողային պահանջներէ և թուրքիա այլևս Հայոց Տեղասպանութիւնը ընդունելու որևէ պարտաւորութենէ պիտի ձերբազատուէր:

Բարեբախտաբար, երկար ձգձգումներէ ետք, «թաւշեայ յեղափոխութենէն» մէկ ամիս առաջ, Հայաստանի ատենի իշխանութիւնները միանգամընդմիջտ պատռեցին այդ համաձայնագիրը:

Սակայն կային նաև այլ դրական առիթներ որոնք բոլորն ալ բաց թողուեցան: Ասոնցմէ ամենէն յատկանշականը կարելի է համարել ռուսական Դումայի Հայոց Տեղասպանութեան մասին Հռչակագիրը 1995 թ.: Ան միակ ճանաչումն է մինչև օրս, որ յստակօրէն կը հաստատէ Արեւմտեան Հայաստանի մը գոյութիւնը, ուր տեղի ունեցաւ ցեղասպանութիւնը: Նոյնպէս այս տարի, ԱՄՆ-ի նախագահ՝ Ծօ Պայտըն դարձեալ հոյակապ առիթ ընծայեց հայ ժողովուրդին, երբ յանդգնութիւնը ունեցաւ առանց բառերը ծամծմելու արտասանել «Հայոց Տեղասպանութիւն»:

Հայաստանի իշխանութիւնները դարձեալ այս յայտարարութիւնը շահագործելու առիթը կորսնցուցին: Փաշինեան շնորհակալական և երախտագիտական խօսքեր ուղղեց ԱՄՆ-ի նախագահին, և յաջորդ օրն իսկ իր հրաժարականը ներկայացուց երկիրը ներքին տագնապէ դուրս բերելու համար: Իսկ հայկական սփիւռքը, որ երկար տարիներ այս առիթին կը սպասէր, յանպատրաստից տատամսած և շուարած վիճակի մէջ կը գտնուէր:

Այսօր ԱՄՆ-ը աշխարհի միակ գերիզօր պետութիւնն է, որ կը կառավարէ մեր երկրագունդը: Ան իր ամբողջ ճիգերը կեդրոնացուցած է Չինաստանի վրայ, որ երթալէն աւելի ու աւելի կը հզօրանայ: ԱՄՆ-ը թուրքիոյ յանձնարարած է Ռուսաստանով զբաղելու պարտականութիւնը, և պէտք է ըսել որ ըստ երևոյթին բաւական լաւ գործ կը տանի այդ ուղղութեամբ:

Արտահերթ ընտրութիւնները աւարտելով, քաղաքական բոլոր ուժերը այլևս կեդրոնանալու են համազգային ռազմավարական մարտահրաւերները դիմագրաւելու: Եւ սփիւռքահայութիւնը՝ մանաւանդ ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի և Ֆրանսայի ազդեցիկ հայ համայնքները մեծ դեր ունին կատարելիք համակարգելու այս աշխատանքները յանուն մեր հայրենիքի գոյատևման:

Անցեալ տարի Սեպտեմբերի սկիզբը, օրուայ Արցախի Հանրապետութեան Արտաքին գործերու նախարար Մասիս Մայիլեանը յայտարարեց. «Մենք միշտ կողմ ենք եղել

հակամարտութեան կարգաւորմանը՝ բացառապէս խաղաղ միջոցներով: Իսկ
Ադրբեջանի քայլերը ցոյց են տալիս, որ այդ պետութիւնը պատրաստուում է
պատերազմի»: Մի քանի շաբաթ վերջ արդէն ամէն ինչ յայտնի դարձաւ:

Հռովմեացի զօրավար Վեգետիուս ատենին ըսած է. «Խաղաղ ապրելու համար պէտք է
պատրաստ ըլլալ պատերազմի»:

Այս կարգախօսով միայն կարելի է գոյատեւել իբրև ինքնիշխան պետականութիւն:

There are no comments yet.